

monumentenwacht
Vlaanderen vzw

een initiatief van de Vlaamse provincies

Historiek

Op 12 september 1991 zag Monumentenwacht Vlaanderen het licht als initiatief van de Koning Boudewijnstichting, de Vereniging van Vlaamse Provincies en de toenmalige Stichting Monumenten- en Landschapszorg. De vereniging werd in het leven geroepen naar Nederlands voorbeeld als concreet antwoord op de behoefte aan meer en efficiënter onderhoud van gebouwen. Dankzij regelmatig onderhoud kan het erfgoed immers langer standhouden met opmerkelijk minder restauraties. Herstellingskosten nemen aanzienlijk toe als je het werk zelfs maar één jaar uitstelt. Met tijdig en efficiënt onderhoud voorkom je verdere aftakeling en bijhorende ingrepen. Investeren in preventie loont dan ook echt de moeite! Met deze idee ging de overheid de eigenaars en beheerders van monumenten stimuleren om hun erfgoed beter te beheren. Als hulp daarbij steunde ze de oprichting van Monumentenwacht.

Uniek samenwerkingsverband

Monumentenwacht kenmerkt zich door een uniek samenwerkingsverband tussen verschillende overheden. Na de oprichting van Monumentenwacht Vlaanderen in 1991, worden een jaar later, in 1992, vijf provinciale Monumentenwachtverenigingen opgericht in elke provincie. In 2014 ondergaat de organisatie, tot dan toe bestaande uit zes vzw's, een bestuurshervorming. Enkel Monumentenwacht Vlaanderen blijft bestaan als vzw onder de koepel van de Vereniging van Vlaamse Provincies. Monumentenwacht West-Vlaanderen wordt een autonoom provinciebedrijf en de andere vier provinciale Monumentenwachten (Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant) worden verankerd binnen de diensten van de respectieve provincies. Vandaag de dag zijn het dan ook de vijf Vlaamse provincies die instaan voor de financiering van de hoofdpdracht van Monumentenwacht, zowel bij de provinciale teams als bij de ondersteunende taak van Monumentenwacht Vlaanderen. Ook de Vlaamse overheid erkent en ondersteunt de rol van de vzw Monumentenwacht Vlaanderen. Jaarlijks worden vanuit de Vlaamse overheid financiële middelen voorzien voor de drie projecten: varend erfgoed, archeologie en meerjarenonderhoudsplanung.

De provinciale monumentenwachten leveren de eerstelijnsdienstverlening. Zij voeren de inspecties uit en voorzien de leden van advies en ondersteuning bij het behoud en beheer van hun erfgoed. Monumentenwacht Vlaanderen is de organisatie die de samenwerking tussen de provinciale monumentenwachten optimaliseert en versterkt om de kwaliteit en de gelijkwaardigheid van de diensten over de vijf Vlaamse provincies te garanderen. Ze is bovendien verantwoordelijk voor het bundelen van deskundigheid en de uitwisseling van ervaring en kennis door middel van vernieuwingsprojecten, het ontwikkelen van methodieken, interprovinciaal overleg, het organiseren van opleidingen voor monumentenwachters, uitbrengen van publicaties...

Een dienstverlening in beweging

In 25 jaar is niet alleen de organisatie geëvolueerd, maar ook de dienstverlening. Wanneer deze zich aanvankelijk beperkte tot toestandsinspecties van gebouwd erfgoed, kwamen daar na verloop van tijd ook historische interieurs (1997), roerend, varend (2008) en zelfs archeologisch erfgoed (2009) bij. Vandaag de dag heeft Monumentenwacht voor elk van deze disciplines een specialist in huis. Dit laat een integrale erfgoedbenadering toe. Ook voor speciale categorieën van gebouwd erfgoed (denk maar aan molens, funerair erfgoed, klein historisch erfgoed zoals veldkruisen, militair erfgoed enz.) zijn er gespecialiseerde monumentenwachters. Een (voorlopig) laatste uitbreiding van de dienstverlening vond plaats in 2011, met de "meerjarenonderhoudsplanung en kostprijindicatie". Eigenaars en beheerders van bouwkundig erfgoed die lid zijn van Monumentenwacht kunnen vanaf nu voor een indicatie van de kostprijs en een planning van de aanbevolen onderhoudswerken terecht bij de medewerkers meerjarenonderhoudsplanung. De dienstverlening voor archeologisch en varend

erfgoed, en de “kostprijsindicatie” vereisen een specifieke expertise en worden daarom centraal vanuit Monumentenwacht Vlaanderen voor alle provinciale leden van Monumentenwacht aangeboden.

Naast een verbreding van de dienstverlening wordt achter de schermen ook permanent gewerkt aan het optimaliseren van de kwaliteit van de dienstverlening. Naast onder andere de continue opleiding van de medewerkers en het uitwerken van methodologieën, worden ook op vlak van datamanagement de nieuwste technologieën opgevolgd. De centrale monumentenwachtdatabank wordt hierbij momenteel omgebouwd naar een toekomstgerichte webbased databankomgeving. Daarnaast werd de laatste jaren ook gewerkt aan de ontwikkeling van een nieuw rapportagesysteem voor de bouwkundige inspecties, om zo de dienstverlening te optimaliseren. De bouwkundige rapporten zullen voortaan opgemaakt worden in een databank. Nieuw hierbij is onder andere dat de verschillende adviezen van de monumentenwachters zullen worden samengevat in een heldere onderhoudskalender. De rapporten zijn er zo op gericht dat de eigenaars of beheerders er gemakkelijk mee aan de slag kunnen of ermee naar een specialist of uitvoerder kunnen stappen. Voorts kunnen de rapporten gebruikt worden om een premie aan te vragen of een beheersplan op te maken.

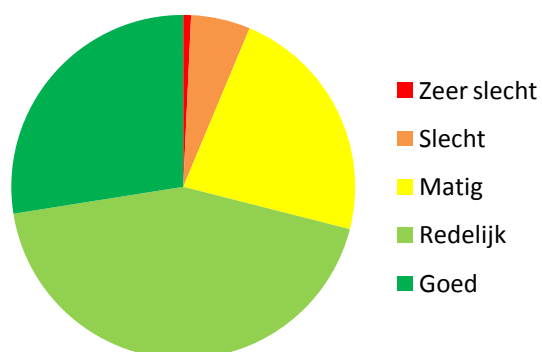
Via deze vernieuwingen wil Monumentenwacht haar leden nog beter ondersteunen, nu en in de toekomst.

Enkele cijfers

In de verschillende erfgoedverenigingen, -agentschappen en -overheden zijn er een groeiend aantal databanken met gegevens over het Vlaamse erfgoed. De gegevens in deze databanken zijn vaak uniek en zeer waardevol in beleids- en besluitvorming. Zo beschikt Monumentenwacht onder andere over een uniek beeld over de staat en de evolutie van haar aangesloten bouwkundig, varend en archeologisch erfgoed. Deze statistische gegevens worden jaarlijks gedeeld met de Vlaamse overheid.

Ongeveer 1/3 van het beschermd bouwkundig erfgoed maakt deel uit van het bestand van Monumentenwacht. Op 30/09/16 telt het volledige bestand van Monumentenwacht 6.724 beschermde en niet-beschermde te inspecteren objecten. Hoewel in dit bestand kerken sterk vertegenwoordigd zijn, geven de inspectieverslagen een goed beeld van de fysieke staat van het onroerend erfgoed in Vlaanderen. Om een indicatie van de globale toestand van het ganse gebouw of complex te verkrijgen, wordt door Monumentenwacht een gewogen gemiddelde van de cijfers van de bouwonderdelen berekend. Hierin wegen de staat van daken, goten en kapconstructies zwaarder door, omdat deze delen als ‘schil’ van de constructie het schadelijke (regen)water moeten buiten houden. De globale staat van de gebouwen wordt weergegeven in vijf categorieën gaande van goed (80-100%) tot zeer slecht (0-20%).

Uit de beschikbare cijfers van Monumentenwacht blijkt dat de gebouwschil van 43% van de geïnspecteerde monumenten in redelijke staat is en 27% van de gebouwen in goede staat is. 23% van de gebouwen is echter in matige staat. 6 % van de monumenten is in slechte staat en 1% zelfs in zeer slechte staat.

Figuur: Globale staat van gebouwen op basis van de beschikbare objectcores op 30/09/2016 voor de objecten en complexen binnen het bestand van Monumentenwacht Vlaanderen waaraan een objectscore werd toegekend